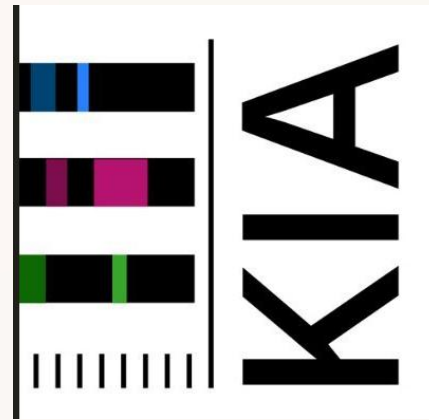

Samen Slimmer “De kracht en complexiteit van data- en AI-regulering binnen de overheid”

Spreker: Layla Hassan

AGENDA

- ☐ Introductie wetgeving
- ☐ Casus
- ☐ Spanningsvelden
- ☐ Overkoepelende dilemma's
- ☐ Tussen openheid en controle
- ☐ De informatieprofessional in een complex wetgevend web

DATA ACT

Kern: Verplicht bedrijven en overheden om data te delen, vooral gegenereerd door IoT-apparaten.

Doel: Meer datatoegang stimuleren voor innovatie, concurrentie en economische groei.

Impact in de praktijk: Organisaties moeten technische en contractuele voorwaarden inrichten om data beschikbaar te stellen aan derden.

OPEN DATA-RICHTLIJN

Kern: Overheidsinformatie moet open, toegankelijk en herbruikbaar zijn.

Doel: Transparantie, innovatie en economische hergebruik van publieke informatie bevorderen.

Impact in de praktijk: Overheden moeten data actief beschikbaar stellen (bijvoorbeeld via open datasets), tenzij uitzonderingen gelden.

AI Act

Kern: Reguleert het gebruik van AI-systemen op basis van risiconiveau (van laag tot verboden).

Doel: Vertrouwen, veiligheid en fundamentele rechten waarborgen bij inzet van AI.

Impact in de praktijk: Organisaties moeten AI-systemen toetsen op risico's, documentatie bijhouden en transparantie-informatie geven aan gebruikers.

AVG

Kern: Regels voor bescherming van persoonsgegevens en privacy.

Doel: De rechten van individuen op gegevensbescherming versterken.

Impact in de praktijk: Organisaties moeten expliciete toestemming vragen, transparant zijn, en gegevens goed beveiligen.

Interoperabiliteitsverordening

Kern: Bevordert digitale samenwerking en gegevensuitwisseling tussen overheidsinstanties in de EU.

Doel: Eén digitale markt, soepele grensoverschrijdende overheidsdiensten.

Impact in de praktijk: Overheden moeten systemen ontwikkelen die standaardiseren, harmoniseren en makkelijk data uitwisselen.

Archiefwet

Kern: Overheidsinformatie moet goed worden beheerd, bewaard en toegankelijk zijn.

Doel: Democratische controle, historisch belang en recht op overheidsinformatie waarborgen.

Impact in de praktijk: Overheden moeten informatie duurzaam opslaan, selecteren en archiveren.

Casus: gemeente X in de klem van digitale wetgeving

Gemeente X ontwikkelt een digitaal platform om inwoners beter te informeren, AI in te zetten bij vergunningverlening en open data beschikbaar te stellen. Wat begint als een ambitieus digitaliseringsproject, verandert al snel in een juridisch en organisatorisch mijnenveld.

De **Data Act** verplicht tot het delen van data met andere overheden en marktpartijen, terwijl de **AI Act** strikte eisen stelt aan transparantie en controleerbaarheid van algoritmes — een directe uitdaging voor het AI-systeem dat X gebruikt bij risicoprofilering in de bijstand.

Tegelijk stelt de **Interoperabiliteitsverordening** dat systemen moeten kunnen communiceren met andere overheidsplatforms, wat diep ingrijpt in de IT-architectuur. De **Open Data-richtlijn** dwingt tot het beschikbaar stellen van data, maar de **AVG** beperkt dit vanwege de aanwezigheid van persoonsgegevens. Anonimiseren blijkt technisch lastig en juridisch riskant.

Daarbovenop vereist de **Archiefwet** dat digitale informatie duurzaam gearchiveerd wordt, ook wanneer data voortdurend verandert of via zelflerende AI tot stand komt.

Conclusie:

Gemeente X moet balanceren tussen innovatie, transparantie, privacy en naleving van wetgeving. Deze casus laat zien hoe complex het digitale speelveld is waarin overheden vandaag opereren.

Spanningsvelden Data Act

1. Met AVG:

1. *Datadeling vs. privacybescherming*: Bij persoonsgegevens is datadeling enkel toegestaan onder AVG-voorwaarden, wat restricties oplevert voor brede toegang.
2. *Pseudonimisering vs. waardevolle data*: Anonimiseren of pseudonimiseren beperkt vaak de bruikbaarheid van de data voor analyse of AI-training.

2. Met Open Data-richtlijn:

1. *Vergoeding vs. gratis openbaarheid*: De Data Act laat commerciële vergoeding toe, waar de Open Data-richtlijn gratis toegang verwacht.
2. *Doelgroepgericht vs. publieke openbaarheid*: De Data Act is gericht op specifieke gebruikersrechten, terwijl de Open Data-richtlijn inzet op algemene open toegang.

Spanningsvelden Open Data-richtlijn

1. Met Data Act:

1. *Openbaarheid vs. beperking*: De richtlijn wil data breed beschikbaar stellen, terwijl de Data Act meer voorwaarden stelt (contractueel, commercieel).
2. *Overheidsdata vs. private data*: Het kan onduidelijk zijn of data afkomstig van publiek-private samenwerkingen onder openbaarheid vallen.

2. Met Archiefwet:

1. *Openbaarheid vs. archiefselectie*: De Archiefwet stelt eisen aan wat bewaard en vernietigd moet worden; niet alle open data hoeft langdurig bewaard te blijven.
2. *Technisch ontsluiten vs. duurzaam archiveren*: Open data formats zijn vaak gericht op toegankelijkheid, niet op langetermijnbehoud.

Spanningsvelden AI Act

1. Met AVG:

1. *Transparantie vs. uitlegbaarheid*: AI-systemen moeten uitlegbaar zijn, maar complexe modellen zoals neurale netwerken zijn lastig te verklaren volgens AVG-vereisten.
2. *Geautomatiseerde besluitvorming vs. recht op menselijke tussenkomst*: De AVG stelt beperkingen aan besluiten zonder menselijke controle; de AI Act kan deze juist automatiseren.

2. Met Archiefwet:

1. *Modeldocumentatie vs. archiefplicht*: Het bewaren van AI-trainingsdata en modellen vereist goede archivering, wat nog niet standaard gebeurt.
2. *Dynamiek AI-modellen vs. statisch archiefbeheer*: AI-systemen worden continu geüpdatet, wat schuurt met het idee van vaste archiefmomenten.

Spanningsvelden AVG

1. Met Data Act:

1. *Verplichte datadeling vs. toestemming*: De AVG vereist uitdrukkelijke toestemming voor verwerking, waar de Data Act inzet op brede toegang tot data.
2. *Beperkte verwerkingsgrondslagen vs. data-economie*: Innovatie kan worden geremd door strikte verwerkingseisen.

2. Met AI Act:

1. *Geautomatiseerde profiling vs. privacyrechten*: De AI Act laat geautomatiseerde beslissingen toe, terwijl de AVG het recht op bezwaar, uitleg en menselijke tussenkomst eist.
2. *Transparantie vs. algoritmische complexiteit*: De AVG verlangt begrijpelijke uitleg, maar veel AI-systemen zijn niet transparant voor niet-technische gebruikers.

Spanningsvelden Interoperabiliteitsverordening (Interoperable Europe Act)

1. Met Archiefwet:

1. *Dynamische systemen vs. statisch archiveren*: Interoperabiliteit vereist aanpasbare en modulaire systemen, terwijl de Archiefwet inzet op duurzaamheid en integriteit van informatie.
2. *Snelheid en uitwisseling vs. zorgvuldige bewaring*: Efficiëntie kan botsen met de verplichting tot zorgvuldige, langdurige opslag.

2. Met AVG:

1. *Systeemintegratie vs. privacy by design*: Gegevensuitwisseling vraagt om koppelingen tussen systemen, wat het risico op datalekken verhoogt.
2. *Functionele koppelingen vs. doelbinding*: Interoperabele systemen mogen data niet zomaar hergebruiken buiten het oorspronkelijke doel.

Overkoepelende dilemma's

- ☐ Hoe verhoudt openbaarheid zich tot privacy en eigendom?
- ☐ Zijn we klaar voor uitlegbare AI, of creëren we black boxes?
- ☐ Wie controleert algoritmische besluitvorming?
- ☐ Hoe combineer je flexibiliteit van interoperabiliteit met archiefplicht?
- ☐ Is data voor iedereen, of is data macht?

Tussen openheid en controle

De **Open Data-richtlijn** en **Data Act** brengen informatieprofessionals in een nieuwe spagaat:

Openbaarheid vs. bescherming: Wat mag er naar buiten? Wat moet juist beschermd blijven? Wie beslist daarover?

Licenties en metadata: Informatieprofessionals zorgen voor juiste toekenning van hergebruiksrechten, bestandsformaten en beschrijvingen.

Contextbeheer: Bij open data hoort ook uitleg. Zonder context is open data vatbaar voor misinterpretatie of misbruik.

De informatieprofessional in een complex wetgevend web

Wetgevingen zoals de **Data Act**, **AI Act**, **AVG**, **Open Data-richtlijn** en de **Interoperabiliteitsverordening** creëren samen een complex stelsel van rechten, verplichtingen, standaarden en ethische verwachtingen.

In deze context neemt de **informatieprofessional** – traditioneel gezien als beheerder van archieven en documenten – een steeds strategischer rol in.

Niet langer enkel verantwoordelijk voor het goed bewaren van informatie, maar als **regisseur van datastromen**, **borg van digitale ethiek** en **bewaker van publieke waarden in informatietechnologie**.

Van uitvoerend naar strategisch

De informatieprofessional ontwikkelt zich van uitvoerder van informatiebeheer (archiveren, registreren, ontsluiten) naar:

- **Kwaliteitsbewaker van data:** Toezien op volledigheid, betrouwbaarheid en traceerbaarheid van data die gedeeld of gepubliceerd wordt.
- **Tolk tussen disciplines:** Brug slaan tussen juristen, IT'ers, beleidsmakers en uitvoerenden. Ze begrijpen én het technische systeem, én de juridische eisen, én de beleidscontext.
- **Adviseur in ethiek en governance:** Stellen kritische vragen over algoritmes, hergebruik van data en privacyimpact. Informeren over afwegingen rond transparantie versus bescherming.

Bij de inzet van **AI** spelen ze een sleutelrol in:

- **Documentatie van algoritmische besluitvorming**
- **Bewaring van modelversies en datasets (archiveringsplicht)**
- **Uitlegbaarheid en transparantie naar burgers toe**

BEDANKT!